TC'Nİ
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
Sayı : 20511
Tarih : 15.10.2026

51434

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet YILMAZ** tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Meral Danış BEŞTAŞ
Erzurum Milletvekili

Anayasa'nın 90'ıncı maddesinin son fıkrası *"Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır"* hükmünü amirdir. Anayasa'nın 138'inci maddesinin 4'üncü fıkrasında ise *"Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez"* düzenlemesi yer almaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin tarafı olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları, iç hukuk bakımından bağlayıcı nitelik taşımaktadır.

Ancak uygulamada derece mahkemelerinin AİHM tarafından verilen ihlal ve serbest bırakılma kararlarını uygulamama yönündeki kararları, uluslararası hukuktan ve Anayasa'dan doğan yükümlülükler açısından ciddi tartışmalara yol açmaktadır. Son olarak İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi (2021/178 Esas), hak savunucusu Osman Kavala'nın avukatları tarafından yapılan yeniden yargılama, infazın durdurulması ve tahliye başvurusunu oy birliğiyle reddederek tutukluluk ve infaz halinin devamına karar vermiştir. Oysaki AİHM Büyük Dairesi *Kavala v. Türkiye* (Başvuru No: 28749/18) kararında;

- AİHS'in **5/1. maddesinin (Özgürlük ve Güvenlik Hakkı)** tutuklamanın somut delillere dayanmaması gerekçesiyle,
- **18. maddesinin (Haklara Getirilen Kısıtlanmaların Sınırlanması / Siyasi Saik Yasağı)** tutuklamanın asıl amacının hak savunucularını susturmak olduğu gerekçesiyle ihlal edildiğine hükmetmiş ve ilgili kişinin derhal serbest bırakılması gerektiğini belirtmiştir. Kararın uygulanmaması üzerine Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından başlatılan ihlal prosedürü sonucunda AİHM Büyük Dairesi, 11 Temmuz 2022 tarihli kararıyla Türkiye'nin **AİHS'in 46/1. maddesinden (Kararların Bağlayıcılığı ve İnfazı)** doğan yükümlülüklerini yerine getirmediğini tespit etmiştir.

Benzer bir seçilmiş siyasetçilerin hukuki süreçlerinde de yaşanmaktadır. AİHM Büyük Dairesi'nin *Selahattin Demirtaş v. Türkiye No. 2* (Başvuru No: 14305/17) ve **Selahattin Demirtaş v. Türkiye No. 4 (Başvuru No: 13609/20) kararlarında;**

- **AİHS Madde 5/1 ve 5/3 (Özgürlük ve Güvenlik Hakkı / Makul Sürede Yargılanma veya Serbest Bırakılma Hakkı),**
- **AİHS Madde 10 (İfade Özgürlüğü),**
- **AİHS Madde 18 (Siyasi Saikle Tutuklama Yasağı),**
- **AİHS Ek 1. Protokol Madde 3 (Serbest Seçim Hakkı)** ihlallerinin gerçekleştiği tescillenmiş ve derhal serbest bırakılma yönünde karar verilmiştir.

Yine **AİHM'in *Yüksekdağ Şenoğlu ve Diğerleri v. Türkiye*** (Başvuru No: 14332/17) kararında **Figen Yüksekdağ, Leyla Güven** ve diğer milletvekillerinin tutukluluk süreçlerinde **AİHS Madde 5 (Özgürlük ve Güvenlik Hakkı), Madde 10 (İfade Özgürlüğü)** ve **Madde 18 (Siyasi Saik Yasağı)** kapsamındaki haklarının ihlal edildiği hükme bağlanmıştır. AİHM kararlarında 6-8 Ekim HDP MYK açıklamasının **AİHS Madde 10 (İfade Özgürlüğü)** ve **Madde 11 (Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü)** sınırları içerisinde kaldığının belirtilmesine karşın; **Ali Ürküt, Alp Altınörs, Bülent Parmaksız, Günay Kubilay, İsmail Şengül, Nazmi Gür, Pervin Oduncu, Zeki Çelik, Zeynep Karaman ve Dilek Yağlı'nın** tutukluluk halleri devam ettirilmektedir.

Öte yandan AİHM'in Ürküt v. Türkiye (Başvuru No: 17795/22) kararında; HDP MYK üyesi Ali Ürküt hakkında AİHS'in 5/1, 5/3, 10 ve 18. maddelerinin (Siyasi Saik Yasağı) ihlal edildiğine hükmedilmiş; HDP'nin sosyal medya paylaşımlarının siyasi ifade kapsamında olduğu tescillenmiştir. Ardından Anayasa Mahkemesi de tutukluluğun devamına ilişkin adil yargılanma ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. 71 yaşında olan ve cezaevi koşullarında ağır kanser tedavisi gören Ali Ürküt'ün hem AİHM hem AYM ihlal kararlarına rağmen tahliye edilmemesi, AİHS Madde 2 (Yaşam Hakkı) ve Madde 3 (İşkence ve Kötü Muamele Yasağı) bakımından telafisi imkânsız sonuçlar doğurma riski taşımaktadır.

AİHM kararlarının yerel mahkemelerce uygulanmaması, hukuk güvenliği ilkesi ile Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası antlaşmalara uyum hususunda ciddi tereddütler yaratmaktadır.

Bu bağlamda;

1. AİHM Büyük Dairesi'nin *Kavala v. Türkiye* (Başvuru No: 28749/18) kararında tespit edilen AİHS Madde 5/1 (Özgürlük ve Güvenlik Hakkı), Madde 18 (Siyasi Saik Yasağı) ve 11 Temmuz 2022 tarihli İhlal Kararına (Madde 46/1 - Kararların Bağlayıcılığı) rağmen, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nin (2021/178 Esas) verdiği tutukluluğun ve infazın devamı kararı Anayasa'nın 90. ve 138. maddelerinde yer alan ilkeler çerçevesinde nasıl değerlendirilmektedir?
2. AİHM Büyük Dairesi'nin *Selahattin Demirtaş v. Türkiye (No. 2)* [Başvuru No: 14305/17] kararında AİHS Madde 18 (Siyasi Saik Yasağı) ve Ek 1. Protokol Madde 3 (Serbest Seçim Hakkı) ihlalleri tespitiyle verilen "derhal serbest bırakılma" hükmüne rağmen Selahattin Demirtaş'ın tutukluluk halinin sürdürülmesinin hukuki gerekçesi nedir?
3. AİHM'in *Yüksekdağ Şenoğlu ve Diğerleri v. Türkiye* (Başvuru No: 14332/17) kararı doğrultusunda AİHS Madde 5 (Özgürlük ve Güvenlik Hakkı) ve Madde 10 (İfade Özgürlüğü) ihlalleri tescillenen Figen Yüksekdağ ve Leyla Güven'in tutukluluk durumlarının yeniden değerlendirilmesine ilişkin Adalet Bakanlığı veya yargı mercileri nezdinde yürütülen bir işlem bulunmakta mıdır?
4. AİHM Büyük Dairesi ve AİHM'in Ürküt v. Türkiye (Başvuru No: 17795/22) kararı ile AYM'nin ihlal kararına rağmen; 71 yaşında olan ve ağır kanser tedavisi gören Ali Ürküt'ün tahliye edilmemesinin hukuki, insani ve vicdani gerekçesi nedir? Yaşam hakkı riski altında olan Ali Ürküt'ün durumu hakkında Adalet Bakanlığı'nca yürütülen acil bir işlem bulunmakta mıdır?
5. AİHM kararlarında AİHS Madde 10 (İfade Özgürlüğü) ve Madde 11 (Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü) sınırları içerisinde değerlendirilen hususlar dikkate alındığında; Ali Ürküt, Alp Altınörs, Bülent Parmaksız, Günay Kubilay, İsmail Şengül, Nazmi Gür, Pervin Oduncu, Zeki Çelik, Zeynep Karaman ve Dilek Yağlı'nın tutukluluk hallerinin devamı Anayasa Madde 90 hükmüyle bağdaşmakta mıdır?

6. Kesinleşmiş AİHM kararlarını uygulamayarak Anayasa Madde 90'ı ihlal eden yargı mensuplarının tutumlarına ilişkin Hakimler ve Savcılar Kurulu (HSK) tarafından yürütülen herhangi bir inceleme veya soruşturma mevcut midir?
7. AİHM kararlarının uygulanmaması sebebiyle Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi nezdinde AİHS Madde 46 (Kararların Bağlayıcılığı ve İnfazı) kapsamında devam eden denetim ve ihlal süreçlerinin Türkiye'nin uluslararası hukuki yükümlülükleri üzerindeki olumsuz etkilerini önlemeye yönelik bir eylem planı bulunmakta mıdır?
8. Yargı kararlarında uluslararası antlaşma hükümlerinin esas alınmaması nedeniyle ortaya çıkan adalet sistemine duyulan güvensizliği gidermek ve amacıyla ne tür yasal veya idari adımlar atılması planlanmaktadır?
9. Anayasa Mahkemesi (AYM) ile ilk derece mahkemeleri ve Yargıtay arasında AİHM kararlarının uygulanması hususunda ortaya çıkan içtihat farklılıkları ve direnç kararları, yargı erki bünyesinde derin bir krize yol açmaktadır. Anayasa'nın 153/6 ve 90/son maddelerinin uygulanmasında yaşanan bu uyumsuzluğun giderilmesi amacıyla yürütme veya Adalet Bakanlığı nezdinde yürütülen herhangi bir mevzuat/uygulama çalışması var mıdır?
10. AİHM tarafından verilen ihlal kararlarında Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine hükmedilen maddi ve manevi tazminat miktarlarının toplamı nedir? Tarafı olunan uluslararası antlaşmalara ve Anayasa'ya aykırı kararlar vererek tazminat ödenmesine sebebiyet veren yargı mensuplarına bu meblağların rücu edilmesine ilişkin 6100 sayılı HMK'nın 46. maddesi kapsamında başlatılmış bir rücu süreci bulunmakta mıdır?
11. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin AİHM kararlarının icrasını denetlemek amacıyla Türkiye hakkında yürüttüğü izleme usulü kapsamında, Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından Bakanlar Komitesi'ne sunulan en güncel Eylem Planı'nın içeriği nedir ve bu planda Demirtaş, Yüksekdağ ve Kavala kararlarının uygulanmasına ilişkin hangi somut adımlar öngörülmüştür?
12. AİHM'in kesinleşmiş ihlal ve 'derhal serbest bırakma' kararlarına rağmen tutukluluk halini sürdüren yargı mensuplarının bu kararlarının, TCK'nin 109. maddesinde düzenlenen 'Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Bırakma' ve TCK'nin 257. maddesinde düzenlenen 'Görevi Kötüye Kullanma' suçları bakımından cezai ve idari iddialara konu edilmesi hususunda HSK veya Adalet Bakanlığı'nın yaklaşımı nedir?
13. AİHM'in ihlal kararlarına konu olan tutuklama dosyalarındaki suçlamaların, yerel mahkemelerce soruşturma numaraları değiştirilerek veya aynı fiiller farklı suç tiplerine oturtularak yeniden tutuklama kararlarına dönüştürülmesi pratiği, AİHM'in AİHS Madde 18 (Siyasi Saik Yasağı) ihlali tespitleriyle ne ölçüde bağdaşmaktadır?